

O'quvchilarning ilmiy dunyoqarashini shakllantirish

Mahliyo Hamdullayeva
Andijon davlat chet tillari instituti

Annotatsiya: Ushbu maqolada ta'lim muhitida o'quvchilarni ilmiy dunyoqarashini shakllantirish, tafakkurni shakllantirish, aqliy tarbiya, ilmiy dunyoqarashning asosiy belgilari, o'quvchi dunyoqarashini shakllantirishning shakl, metod va vositalarining nazariy metodologik asoslari to'g'risida ma'lumotlar o'rin olgan. Ta'limning shaxsga yo'naltirilganligi, o'quvchiga qaratilganligi va o'qituvchining o'quvchilar bilan o'zaro munosabati, ma'naviy-axloqiy jihati, insonparvarlik qadriyatlari almashinuvi jarayoni ko'rib chiqilgan.

Kalit so'zlar: dunyoqarash, tafakkur, o'quvchi, aqliy tarbiya, shaxs, intellektual, hayotiy qadriyatlar, estetik nuqtayi nazarlar

Formation of the scientific worldview of students

Mahliyo Hamdullayeva
Andijan State Institute of Foreign Languages

Abstract: This article contains information on the formation of the scientific worldview of students in the educational environment, the formation of thinking, intellectual education, the main features of the scientific worldview, the theoretical methodological foundations of the forms, methods and means of forming the student's worldview. The orientation of education to the individual, the orientation to the student and the interaction of the teacher with students, the spiritual and moral aspect, the process of exchanging humanistic values are considered.

Keywords: worldview, thinking, student, intellectual education, personality, intellectual, life values, aesthetic points of view

Insonlarning ilmiy dunyoqarashga ega bo'lishi hamma zamonda ham muhim ahamiyat kasb etmoqda. Ilmiy dunyoqarashga ega bo'lgan shaxs dunyoda ro'y berayotgan voqea-hodisalar, tabiatjamiyat hamda ilm sohasiga doir hodisalar va fikrlarning mohiyatini to'g'ri talqin qila oladi va hechqanday dalil bilan o'z aksini topmagan fikr va voqealarni ishonchli deb qabul qilmaydi. Ilmiy dunyoqarashga egalik shaxsning mustaqilligi, erkin fikr yuritishi, fikrlarining aniq isbotini topganligi va mantiqiylik bilan ajralib turadi. Bunday shaxslar har xil oqimlarga va inson ongini o'zgartirishga qaratilgan g'oyalar ta'siriga tushib qolishi amrimahol. Bunday insonlar

o'ziga va kelajagiga ishonchibaland. Boshlang'ich sinf o'quvchilarining ilmiy dunyoqarashni shakllantirish muhim ahamiyat kasbetadi. O'zbekistonda Respublikasining Prezidenti Shavkat Mirziyoyev "Farzandlarimizning qobiliyatini ro'yobga chiqarishga bolalikdan etibor berib, ularning kamoloti uchun barcha imkoniyatlarni safarbar etsak, yurtimizdan yana ko'plab Beruniylar, Ibin Sinolar, Ulug'beklar yetishib chiqadi, men bunga ishonaman" deb ta'kidlagan edilar. Yosh avlodning dunyoqarashini shakllantirish o'quvchilarning har tomonlama yetuk, intellektual salohiyatli, erkin fikrga egan utqiravon, komil inson bo'lib yetishishiga ilmiy dunyoqarash asos bo'lib hizmat qiladi deb talqin qilsak maqsadga muvofiq bo'ladi. Bolada ilmiy dunyoqarash o'z-o'zidan payda bo'lmaydi. Buning tagzami rida o'qituvchi o'quvchining birgalikdagi mehnat faoliyati va o'qituvchining mas'uliyati vazifasi yotadi. Ilmiy dunyoqarashni shakllantirish ikki yo'l: tajriba va mantiq bilan hosil qilinadi.

O'qituvchining o'quvchilarga muammoli masalalar va ziddiyatlar bilan yuzlanishi, o'quvchilarning masalaga yechim topishga ilmiy yondashuviga olib keladi. Bu holat o'quvchilarning mustaqil izlanishi, o'z ustida ishlashi va ilmiy kitoblarni o'qishiga turtki bo'ladi. Ilmiy dunyoqarash o'z ustida ishlash ilmiy kitoblar o'qish orqali shakllanadi va asta-sekin rivojlanib boradi. Ilmiy dunyoqarashni shakllantirishning omillaridan biri fanlarning o'zaro aloqadorligidir. Fanlarning o'zaro aloqadorligi, ijtimoiy va tabiiy omillarning o'zaro muvofiq bo'lganligidan, ijtimoiy munosabatdan unumli foydalanishga intilish maqsadga muvofiq bo'ladi. Bir fanni ikkinchi fanga bog'lash orqali o'quvchining boshqa fanlaga qiziqishi ortadi. Bolaning dunyoqarashini shakllantirish omillaridan yana biri muammoli ta'lim. Muammoli ta'lim dars jarajoni muhim ro'lni o'ynagani kabi ilmiy dunyoqarashni shakllantirishda ham muhim jarayon. Muammoli ta'limning ilmiy dunyoqarashni shakllantirishdagi o'riniga to'xtalsak quyidagilarni qamrab oladi: O'quvchilarni ilmiy, didaktik, ijodiy fikrlashga o'rgatadi, u o'quv materiallarini ishonarli qiladi, bu bilan bilimlarning e'tiqodga aylanishiga ko'maklashadi, u odatda ancha ta'sirchan bo'lib, chuqur intellektual his-tuyg'ular, shu jumladan ko'tarinki ruh, hissini o'z imkoniyatlari va kuchiga ishonch ma'suliyati vujudga keltiradi, shuning uchun u o'quvchilarni qiziqtiradi, ilmiy bilishga jiddiy qiziqishni tarkib toptiradi. Haqiqat qonuniyatning mustaqil kashf etilishi olingan bilimlarni unutmasligi aniqlab chiqilgan, mustaqil hosil qilingan bilimlar unutilgan taqdirda ham ularni tez qayta tiklash mumkun. O'quvchilarning ilmiy dunyoqarashini paydo qiladi rivojlantiradi va kengaytiradi shu bilan birgalikda ma'naviyatini oshiradi. Ilmiy dunyoqarashni shakllantirishda rebuslarni qo'llash. Rebus sur'at, harf va ba'zi belgilarifoda etiladigan topishmoq. Rebuslar birinchi navbatta qiziqarli bolani qiziqtiradi oladi, o'yin orqali tushuntirish samara beradi. Rebusning samaralari quyidagilar: o'quvchilarning fikrlarini rivojlantirishga hissa qo'shadi, ular aqil, mantiq, sezgi, Rebuslar zeyraklikni

tarbiyalaydi, bolaning dunyoqarashini kengaytiradi, yangi soʻzlarni yodda saqlashga yordam beradi, vezual xotirani rivojlantirishga, imlo qoidalarini toʻgʻirlashga yordam beradi. Xulosa qilib aytadigan boʻlsak hamma narsaning tag zahirida albatta mehnat, harakat yotadi. Har bir oʻqituvchi yuqorida keltirilgan usullar orqali bola bilan harakat ishlasa albatta natijaga erishadi. Albatta yosh avlod bizning kelajagimizdir. Har bir shaxs ilim yoʻlida harakat qilar ekan, oʻzining jamiyatga kerak ekanligini, uning bir boʻlagi ekanligini his etsa, albatta Oʻzbekiston rivojlanishda yuqori choʻqqilarga erishadi. Bularning hammasi yoshlikdagi olingan ilmiy bilimlarga bogʻliq.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Abdullaeva B.S. Fanlararo aloqadorlikning metodologik- didaktik asoslari (Ijtimoiygumanitar yoʻnalishlardagi akademik litseylarda matematika oʻqitish misolida).: p.f.n. diss. – Toshkent: TDPU. 2006. – 49 b.
2. Abduqodirov A.A. Taʼlimda innovatsion texnologiyalar. – Toshkent: Isteʼdod, 2008. – 180 b.
3. Primov Sh.Q. Boʻlajak oʻqituvchilar kommunikativ kompetentligini rivojlantirish: Dis. ... ped. fan. nom. (PhD) – Toshkent, 2020. – 114 b.